

ГЕОГРАФСКАТА МОБИЛНОСТ – ЕФЕКТИВЕН ИНСТРУМЕНТ ЗА ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ И ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА УЧЕНОТО ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

Дилян Борисов

Национална агенция за професионално образование и обучение

Мобилността е част от европейските политики за професионално образование и обучение (ПОО) още от миналия век. През новия век водещата инициатива в тази област е *Youth on the move* („Младежта в действие“). През 2011 г. със Заключението на Съвета на Европа са приети ключови индикатори за образователната мобилност.

Очаква се до 2020 г. най-малко 6% от обучаващите се за професионална квалификация между 18- и 34-годишна възраст да участват в учебна мобилност в чужбина с продължителност поне две седмици. Мобилността може да е свързана и с чиракуване или обучение на конкретно работно място. Обхватът на възрастта вероятно ще бъде коригиран, тъй като професионалното образование в България например се осъществява между 14- и 19-годишна възраст, а професионалното обучение – след 16 г. за лицата, напуснали образователната система.

Към момента в европейски мащаб основният финансов механизъм за учебни мобилности е програмата на Европейския съюз „Еразъм+“. Само 47% от проектите предложени обаче биват финансирани, т.е. търсенето определено е по-голямо от предлагането. Около 100 хил. са учащите в ПОО, които участват в мобилност всяка година. Този брой представлява под 1% от общия брой на учащите ПОО (около 13 млн.).

Европейският център за развитие на професионалното обучение (CEDEFOP) чрез мрежата за обмен на опит ReferNet ежегодно проучва различни аспекти на мобилността в европейските държави с цел да подпомогне създаването на политики (европейски и национални) за учебна мобилност в професионалното образование и обучение. Институцията от страна на България в мрежата ReferNet е Националната агенция за професионално образование и обучение.

За 2015 г. групите индикатори за проучването бяха „Информирание и ориентиране“, „Административни и институционални проблеми“, „Признаване“ и „Партньорства и финансиране“. Оценката за България е същата като средната за Европа – 4 от максимално възможни 5 степени.

Проучването за 2016 г. включваше не само преглед на нормативните и стратегическите документи и на различни доклади, но и онлайн допитвания (анкети), дискусии във фокус групи и интервюта с ученици, учители и експерти. Ето и някои по-значимите изводи от проучването.

– Почти всички учебни мобилности в България се изпълняват като проекти с финансовата подкрепа по програма „Еразъм+“. Изключения са мобилностите, реализирани на базата на двустранни споразумения с чуждестранни партньори. Желаетелите да участват, ученици са повече от обявените места и това предполага използването на процедури по подбор.

– В учебни мобилности са въввлечени много повече ученици от професионалните гимназии, отколкото курсисти в центрове за професионално обучение (ЦПО) или професионални колежи. Това е така, тъй като курсовете за обучение на възрастни в ЦПО са с продължителност до 1 година, а в професионалните колежи – до 2. По-краткият срок на обучение затруднява ЦПО и коледжите при организирането на мобилности. Периодът на кандидатстване за финансова подкрепа от „Еразъм+“ е дълъг, а ЦПО и коледжите не са в състояние да прогнозира броя на курсистите си след 1 година по отделните професии.

– За да бъдат допълнително подготвени за мобилността, учениците участват в извънкласни занимания, свързани най-вече с подготовката по чужд език.

– Учебните мобилности в България са с преобладаваща продължителност до 2 седмици (10 работни/учебни дни), т.е. попадат в категорията на т.нар. краткосрочни мобилности. Основната причина е избягването на по-продължително отсъствие както на придружаващите учители, така и на самите ученици с оглед безпроблемно наваксване на заложените учебни материали.

– В повечето случаи мобилностите се организират за ученици от X или XI клас. В този период те вече са придобили основни знания и умения от професията. Мобилности през XII клас се избягват, за да не се нарушава ритъмът на подготовка на учениците за държавните зрелостни изпити, държавните изпити по професията и евентуалните кандидатстудентски изпити.

– Съдържанието на мобилностите бива свързано или с посещения на няколко различни фирми от бранша, или със стажуване/чиракуване на конкретно работно място. Вторият вид организация на учебните мобилности носи по-голяма добавена стойност за участниците.

– Стажовете в рамките на учебната мобилност се признават от училището за задължителна производствена практика на учениците. Придобитите резултати от учене също се признават от изпращащото училище, а оценката на

ученика се формира след събеседване между него, придружавалия го учител и титулярния учител.

– По време на участието си в мобилности учениците продължават да получават отпуснатите си стипендии, помощи и други. Този въпрос не е регламентиран в нормативната уредба вероятно поради липсата на необходимост от това – почти всички мобилности са краткосрочни.

– На учениците със специални образователни потребности (СОП) не се предоставят преференции по време на кандидатстването. За участието на такива ученици в мобилности се осигурява и присъствието на придружител съобразно специфичните им нужди. В България, като цяло, липсват ресурсни учители по професионално обучение, което намира отражение и в нивото на участие на тези ученици в различни форми на мобилност.

– Стимулирането на учителите за участие в мобилности се извършва чрез системата за диференцирано заплащане. Един от показателите за определяне на допълнителното трудово възнаграждение на педагогическите специалисти за постигнати резултати от труда е именно разработването и реализирането на проекти (включително такива, свързани с учебна мобилност).

Често срещана трудност при организацията на учебна мобилност представляват различните застраховки и социални осигуровки, които работодателите в някои страни изискват за работещите, а такива в България не се прилагат за ученици.

GEOGRAPHICAL MOBILITY – AN EFFECTIVE TOOL FOR IMPROVING THE QUALITY OF VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING AND FOR PROMOTING LIFELONG LEARNING

✉ **Mr. Dilyan Borisov**

Vocational Education and Licensing Department
National Agency for Vocational Education and Training
125, Tzarigradsko Shose Blvd., Bl. 5
Sofia, Bulgaria
E-mail: napoo@navet.government.bg